

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 30 (8614)

28 ИЮЛЬ

2016 йыл

КИШИ ЮМА

ШИЛЛЕ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

РАЙОН ЙЫЙЫНЫ

Сайлавларга аъзирлик коъриледи

Ногай районы бойынша ТИК председатели А.Ганиевтинъ «РФ Государстволык Думасына эм ДР Халк Йыйынына 2016-ншы йылдынъ 18-нши сентябринде оъткерилеек сайлавларга аъзирлик коърувдинъ барысы акында» информацияды ойласып карап, «Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ 32-ншы сессиясында тийисли карар кабыл этилип алынды. Сога коъре баъри сайлав участокларында сайлавлар озгарувдынъ йогары уйгынлау дережесин канагатлау ушын тоъмендеги шаралар озгарылмага каралады:

– сайлавларга аъзирлик коърувдинъ ишинде сайлав участоктынъ баъри катнасувшыларына билди-

рувлер этуъв;

– участок сайлав комиссиялар агзаларын оқытув графигин токтастырув;

– сайлавшылардынъ белсенлигин эм правовой маданиятын арттырув ушын оларга «Шоъл тавысы» республикалык газетасы бетиннен билдирип турув;

– правосаклав органлары ман эм МЧС пен биргелесте сайлав участокларынынъ кавыфсызлыгын канагатлау бойынша шаралар коърув.

Сессияда алдыда болаек сайлавларда катнасатаган сайлавшыларга, сайлав комиссияларга, политика партиялар ваъкиллерине каратылган Шақырув кабыл этилинип алынды.

РАЗЫЛЫК

Керекли заманда табылдылар

Янъыларда ана тилинде 85 йыл шыгатаган «Шоъл тавысы» республикалык газетасына язылув иси уъстинликли кепте кутылды. Бу халкымыз ушын маънели миллет борышты толтырувда коъплеген организациялар, учреждениелер коллективлери эм етекшилери, сыйлы ердеслеримиз белсенлик пен катнастылар. Олардынъ баърисине де юрек разылыгымызды билдиремиз эм аър бирисине яшавда коъп яхшылыкларды йораймыз.

Муннан бир ай алдын редакциямызда конакта болган Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министри Бурлият Токболатова бизи мен оъткерген йолыгысында газетамыздынъ тиражын оъстирув акында соравды коътерген эди. Бу яваплы тапшырма кыска заман ишинде (газетага язылувдынъ ызгы куънлери эди) яшавга шыгарылды демеге керекпиз. Сондай асыл борышты толтырувда редакциямызга сыйлы ясуъй-

кен предпринимателимиз Эсманбет Куруптурсунов, Ногай район пенсия боълигининъ начальниги Хасан Мамаев, «Тарумовский район» МО аъкимбасы Александр Зимин, «Черномортранснефть» ООО Ногай районындагы боълигининъ етекшилери, «Ногай ДЭП-29» ОАО начальниги Султан Валиев, Россия МВД Ногай районы бойынша боълигининъ начальнигининъ куллыгын юритувчи Абдурахман Койлубаев, «Ногайский район» МО Авыл хозяйство управлениесининъ начальниги Алимурза Менглиязов уыйкен ярдамын этилер. Олар бизге энъ керекли заманда табылдылар. Бу айтылган оърметли ердеслеримизге таза ак юрегимизден разылыгымызды билдиремиз. Оларга берк ден савлыкты, узак яшав оъмирди, эмишликти, уыйлерине наъсипти йораймыз.

Савболынъыз, йолдаслар!

Э.КОЖАЕВА,
бас редактор.

ЯСЛАР КУЪНИ БЕЛГИЛЕНДИ

АНТИТЕРРОР

Куллык ерли-еринде юритилсин

Янъыларда «Ногайский район» МО администрациясында онынъ Антитеррорист комиссиясынынъ кезекли йыйыны болып оъткен. Йыйында «Ногайский район» МО аъкимбасы Казмагомед Янбулатов, район администрациясынынъ аъкимбасынынъ орынбасары, Антитеррорист комиссиясынынъ председатели Амирхан Межитов, район Имамлар советининъ басшысы М.Атангулов, комиссия агзалары, районнынъ иш ислер, ФСБ боъликлерининъ етекшилери катнастылар.

Йыйынды район аъкимбасы К.Янбулатов ашты эм юритти. Онынъ айтывы ман, Ногай районы еринде экстремизм эм терроризм ягыннан аъллер коъп ягыннан парахат эм сабыр демеге болады. Дурыс, ызгы заманларда шет элдердеги террорист организацияларына кеткенлер сырасында бизим бирер яшавшылар да бар. Ама олар сонда район ериннен тувыл, баска регионларда ислеп яде окуп турган ерлериннен кетедилер. «Элбетте, баска яктардан кетсе де, биз оларды билмеге эм сол зат пан кызыксынмага керекпиз, кайтип айтсак та, олар – бизим ногайлар. Бу аъл мен байланыста биз ювык арада район еринде ногайлар форумын оъткермеге ниетленемиз. Форумга Москвадан, баъри де регионлардан аъдемлерди, РФ Миллетлер катнасувлары боъйынша министерствосынан ваъкиллерди шақырармыз деп ойлаймыз», – деди район етекшиси.

Йыйында районнынъ маданият управлениесининъ начальниги Яхья Кудайбердиев район еринде терроризмге карсылык этуъв мен байланыста район маданият учреждение-лерининъ куллыгы эм сол куллыктынъ йол-йосыклары акында хабарлады.

«Село Терекли-Мектеб» СП МО аъкимбасы Зейдулла Аджибайрамов авыл администрациясынынъ Антитеррорист комиссиясы район орталыгындагы межигит имамы, район Яслар орталыгы, район иш ислер боълигининъ куллыкшылары, билимлендирув учреждение-лери, ямагат организациялары ман тар байланыста куллык этуъвин билдирди. Оъкинишке, район орталыгында аъдемлер коъп йыйналатан ерлердинъ баърисинде де видеокамералар салынмаган. Мысалы, автостанцияда металлодетектор болмага керек...

Район етекшиси К.Янбулатовтынъ соъзине коъре, Терекли-Мектеб – ол

сав ногай халкынынъ орталыгы. Онынъ акында тезден оъткерилеек кенъесув йыйында соъйлеекпиз, деди район аъкимбасы. «Мунда водитель шайытламасыз, эсирик алинде автомашина айдайтаганлар бар деп эсitemиз. Район орталыгында бирер де водитель шайытламасыз эм боътен де эсириклей автокоълик айдамага керек тувыл! Неге конъысы районларда айдамайдылар? Мунавдай етиспевликлерден тура сиз, Зейдулла Курманович, керек болса район иш ислер боълиги, прокуратура алдында соравды коътермеге керексиз. Баска авыл аъкимбасыларына да айтаман: оъз авылларынынъзда аъдемлер мен куллык этинъиз. Алынъыз списокларды, юринъыз, йолыгысынъыз, тийисли исти толтырынъыз. Терроризмге карсылык этуъв бойынша авыл аъкимбасылары, имамлар, сиз халк пан ислемеге керексиз», – деди К.Янбулатов. Соны ман бирге ол район ериндеги АЗС иелери автозаправкаларына террорист шапкынлыгыннан саклавы алатларды салмага керегин билдирди. Район етекшиси Ногай электротармактар басшыларына район подстанциялардагы антитеррорист коршалав ягыннан табылган етиспевликлерди тайдырув ушын керек-

ли шараларды коърмеге буйырды. Автостанцияга тергевши алатлар салувды тапшырды.

Ногай район иш ислер боълигининъ начальнигининъ куллыгын юритувчи Абдурахман Койлубаев терроризмге карсылык этуъв бойынша куллык бек маънели экенин белгиледи. Район яшавшылары баска регионлардан законсыз савытлы туъркимлер сырасына кететаган болса, олар ман сол регионларга барып, ерли-еринде соъйлемеге керек деген маслагатын берди. Йыйылганларга «Коршалав» деген операциядынъ биринши кезегининъ шаралары акында билдирув этти. К.Янбулатов район администрациясынынъ «Коршалав» операция планында белгиленген шараларды толтырувшы боъликлерине район иш ислер боълиги мен бирге белсенли куллык юритпеге тапшырды.

Комиссиядынъ йыйынында онынъ председатели А.Межитов, район Имамлар советининъ етекшиси М.Атангулов, район ЦЗН басшысы Р.Такташев, Яслар орталыгынынъ директоры Сафар-Али Сарсеев соъйледилер.

Йыйыннынъ ызында тамамлау соъзин район аъкимбасы К.Янбулатов айтты.

М.ЮНУСОВ.

Кутлаймыз!

Янъыларда ис йолдасымыз, «Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ куллыкшысы Аминат Хасанбиевна Каракаевага «Ногайский район» МО аъкимбасы Казмагомед Янбулатов атыннан район еринде яслар политикасын яшавга киргистуъвде, ямагат яшавда белсенли катнасувы ушын эм Яслар куъни мен байланыста Сый грамотасы тапшырылган.

Аминатты сондай сыйлы савгасы ман кутлаймыз, ога армаганда исинде янъы уъстинликлерди, коътеринъки шат коънъилди, коъп шешекей-гуъллерди эм уыйкен яхшылыкларды йораймыз. Хайырлы болсын!

«Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ коллективи.

Халклар дослыгы – Россия бирлиги

Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатипов «Россия халкларынынъ Ассамблеясы» ортакроссиялык ямагат организациясынынъ Ассамблеядынъ съездине аьзирлик коьрувге эм ол туьзилгенли 18 йыллыгына багысланган кеньейтилген кеньесинде ортакшылык этти.

Оьзининъ кирис соьзинде Россия халкларынынъ Ассамблея Советининъ председатели Светлана Смирнова Ассамблеядынъ Сыйлы председатели Рамазан Абдулатиповты хошлады эм организация 18 йыл артта 8-нши июльде туьзилгенин эске салды. Онынъ соьзлери мен, Ассамблея миллет политикады яшавга шыгарувдынъ белсен алаты болмага керек.

«Бизге иштеликли куллык пан терен каьрлемеге заман еткен. Эки йыл савлай элимиз бойынша биз россия миллетининъ бирлигин беркитуьв бойынша семинарлар озгарамыз. Бизим бугуьнги куллыгьмыз негизинде россия миллетининъ бирлигин эм халклар ара дослыкты беркитуьв болган патшалык миллет политикады яшавга шыгарув стратегиясы ман байланыслы болмага керек», – деп белгиледи ол.

Рамазан Абдулатипов, кеньесте соьйлей берип, ызгы йылларда уьйкен курув куллык юритилгенин, кызыклы проектлер яшавга шыгарылганын, уьйкен оьлшемли ямагат маьнели шаралар озгарылганын белгиледи. Сонда ол патшалык бизим коьп миллетли халкьмыздынъ бирлигин, онынъ бай ань-акыл калымжасын, оьз алдына айырым туьзилген аьдет-йорыкларын эм маданиятларын саклав соравларына уьйкен эс карататганын белгиледи: «Шексинуьвсиз, олар – власть структураларынынъ, ямагат эм дин организациялар, бажарьмлы эм эксперт куьплерининъ биргелес куьшкуватлыгы керек тармаклар. Бу исте сиз беттен яклавга эм уьйкен яратувшылык потенциалга семенен.

Россия Президентининъ «май указарын» эм онынъ Совет туьзуьв карарын кабыл этип алган сонъ биз патшалык миллет политика Стратегиясын кабыл эттик. Владимир Путиннинъ «Россия: миллет соравы» макаласында аьлиги болжалда бизим патшалыгьмыздынъ миллет политикасынынъ кепленуьвининъ бас принциплери кеспили коьрсетилген.

Биз Россия халкларынынъ оьз алдына айырым оьрленуьви эм бирлиги идеясында концепцияды туьзгенмиз. Элимиз гражданылык патриотизм дережесине шыккан. Аьлиги стратегия толысынша онынъ идеяларында туьзилген. Сонда бирев де бизим элимиздинъ коьп миллетлигин эм коьп тиллигин йок демейди», – деди Рамазан Абдулатипов.

Сонъ ол РФ Президентининъ Администрациясынынъ етекшилиги астында бу яктан уьйкен куллык юритилетаганын эм аьли ок ашык патшалык миллет политикасы яшавга шыгарылатаганын белгиледи.

Россия халкларынынъ Ассамблеясы сол заманда тайдырылган Россиядынъ миллет политика бойынша Министерствосынынъ борьшларын оьзине алганын белгилей берип, Дагестан Аькимбасы булай деди: «Ассамблея россия ямагатынынъ яшавында аьр халктынъ оьз алдына оьрленуьви, маданияты, тили акында навасызланган, Россия халкларынынъ бирлигин беркитуьв акында каьр шеккен орга-

низация болып калар».

Регион етекшисининъ соьзлерине коьре, РФ-нынъ Миллет политика бойынша янгы туьзилген федераллык агентствосы патшалык миллет политикады яшавга шыгарувдынъ региональлик ой-карасты сезимли кепте куьшлендирмеге керек.

Рамазан Абдулатипов миллет политикасынынъ бас соравы – орыс миллетин йорыкластырув экенин белгиледи. «Бизим ой-токтаста миллет политика – ол тек аз санлы этносларга катыслы политика, эм ол дурыс позиция тувьл. Орыс миллетининъ ян-коьнтьил савлыгы ман байланыслы савлай Россиядынъ ян-коьнтьил савлыгы», – деп белгиледи ол.

Оннан баска болып, бирлик маданият ери акында айта берип, ол булай деди: «Россия халкларынынъ бирлигин беркитуьвде бас йол – бу бирлик маданият ерди беркитуьв, неге десе аьлиги Россиядынъ бас маьселеси – билимсизликтинъ эм маданияттынъ куьреси. Солай ок белгилемеге суьемен: суьъектлер етекшилері Ассамблеядынъ куллыгына коьмек этпеге кереклер, неге десе ол регионлар етекшилері этпеге керек куллыкты этеди».

«Элимиздинъ Президенти Владимир Путиннинъ куллыгы аркасында Россия бугуьнде баска экономикалык, политикалык эм миллетлер ара аьл туьзилген. Бизим борьш – бизим россия миллетимизди беркитуьв уьшин куьндегилик биргелес куллык юритуьв», – деп белгиледи регион етекшиси.

Ол солай ок йыйылганларды Ассамблея туьзилгенли 18 йыллыгы ман кутлады эм косты: «Бизим баьримизге миллет катнаслар тармагында бас негизли документи – 2025-нши йылга дейимги болжалга Россия Федерациясынынъ миллет политика Стратегиясында салынган борьшларды яшавга шыгарувда етимисли куллык этуьвди йорайман».

Президиум агзаларынынъ эм шара конакларынынъ шыгып соьйлевлеринен сонъ «Россия халкларынынъ Ассамблеясы» ортак россиялык ямагат организация сырасына алув йорыгы эм онынъ агзаларынынъ Бирлик реестрин юритуьви акында Положение беркитилди, солай ок Россия халкларынынъ Ассамблеясы эм «Оьлимсиз полк» ортакроссиялык ямагат граждан-патриотлык коьзалысы ара келисуьвге кол басылды.

Кеньестинъ тамамында Россия халкларынынъ бирлигин беркитуьвге эм этномаданиятлык оьрленуьвине эткен косьмы уьшин Светлана Смирнова оьз коллегаларын эм Ассамблея партнерларын бу организациядынъ йогары савгасы – «Халклар дослыгы – Россия бирлиги» алтын медали мен савгалады. Белгилеп озайык, ога тийисли болдылар Государстволык Думасынынъ Миллетлер ислери бойынша комитетининъ председатели Гаджимет Сафаралиев эм «Россия халкларынынъ Ассамблеясынынъ» дагестан боьлигининъ председатели Зикрула Ильясов.

АМИН МАГОМЕДОВ.
(«Дагестанская правда» газетасыннан).

Партиядынъ халк программасы

Махачкалада «Единая Россия» Савлайроссиялык политикалык партиясынынъ Дагестан боьлигининъ (ДРО) XXVII конференциясы болып озды. Оны партиядынъ регионаллык боьлигининъ секретари Хизри Шихсаидов ашты эм юритти.

«Единая партия» ДРО-дынъ «Куьз-2016» савлай кампаниясында катнасуьвы акында айта берип, Хизри Шихсаидов янгыларда «Единая Россия» партиясынынъ XV съездининъ экинши кезегининъ куллыгында ДРО-дан делегация ортакшылык эткенин, ДР Аькимбасы Рамазан Абдулатипов шакрыылганын эске салды.

«Оьз соьйлевинде Россия Президенти Владимир Путин «Единая Россия » партиясынынъ элимиздинъ экономикалык эм социаллык оьрленуьвинде туткан орыны акында айтып, партиядынъ сайлавлардан алдынгы программасы савлай элимиз алдында турган борьшлар оьлшемлери мен келисли экенин белгиледи», – деди Хизри Шихсаидов эм партиядынъ съезде беркитилген сайлавлардан алдынгы программасын «халк» программасы деп атамага болады, неге десе онынъ бас тезислери партия 2015-2016-ншы йылларда элимиздинъ туьрли калаларында озгарган программалык форумларында кепленгенин белгиледи.

Съезде бир мандатлы

округлар бойынша коьрсетилген кандидатлар эм Государстволык Думасына сайлавларда кепленген партиялык списоклар акында айта берип, Хизри Шихсаидов сол сайлавларда «Единая Россия» партиясынынъ федераллык списокын партия лидери Дмитрий Анатольевич Медведев басшылайтаганын билдирди. «Онынъ баславы ман партиядынъ Йогары эм Генеральный советлери Госдумага бола-як сайлавларга единорослардынъ сайлав списокына бир неше регионлар етекшилерининъ кандидатураларын киргисткенлер, солардынъ ишинде Дагестан Аькимбасы Рамазан Гаджимурадович», – деп белгиледи ол.

Быйылдынъ сентябрь айында болаяк сайлавлардан тура ДРО секретари сайлавлар уьйкен оьлшемли болагын белгиледи, неге десе 7-нши кере шакрытылган Государстволык Думасынынъ, ДР-нынъ 6-ншы кере шакрытылаяк Халк Йыйынынынъ эм ерли самоуправлениесининъ ваькилли органларынынъ ваькиллери сайланаяклар. Сай-

лавларда республикадынъ баьри сайлавшылары, а ол 1,6 миллионнан артык гражданлар, ортакшылык этееклері каралады.

«Партия эм сайлав исининъ баьри катнасуьвылары алдында болаяк сайлавларды сапатлы озгарув бойынша сезимли борьшлар турады.

Биз Халк Йыйынына эм муниципаллык туьзилелерининъ ваькилли органларына сый-абырайлы, йогары эдап-йорыклы эм бажарьмлы, белсен гражданылык позициясы, элимиздинъ эм республикамыздынъ келеектегиси уьшин яваплылык сезими бар аьдемлер сайланганын суьемиз», – деп белгиледи Хизри Шихсаидов.

Армаган ол партиядынъ алдын шалып озгарылган тавьс беруьвдинъ тамамларында токталды, ДР Аькимбасынынъ баьри политикалык партиялар ман уьшин эм таза сайлавлар озгарув акында меморандумга кол салув акында маслагатын окып эситтирди. Делегатлар бир тавьстан бу идеяды хош коьрдилер.

Сонъ «Единая Россия» уставы ман келисте конференция делегатлары регионаллык политсоветининъ агзаларынынъ ротациясын озгардылар.

Индира Джабраилова.
(«Дагестанская правда» газетасыннан)).

КУРУЛТАЙ

Кандидатлар сырасы беркитилген

Янгыларда Подмосковьеде Россия Федерациясынынъ Коммунистлер партиясынынъ 16-ншы кезексиз съезди болып озды.

Съезд делегатлары РФ Федераллык Йыйынынынъ Государстволык Думасына эм элимиздинъ 39 суьъектлеринде, сонынъ санында ДР Халк Йыйынына депутатларды сайлавлар ман байланыслы соравларды ойластылар.

Съезд Государстволык Думасына кандидатлардынъ федераллык списокын эм бир мандатлы округлар бойынша 225 кандидатлар списокын ойласып караган сонъ соларды кабыл эткен. Федераллык списокын КИПРФ ЦК председатели Г.Зюганов, СССР летчик-космонавты С.Савицкая, КИПРФ ЦК секретари Ю.Афонин, И.Мельников, В.Кашин, С.Решульский эм баска кандидатлар басшы-

лайдылар.

КИПРФ съездининъ карары ман Государстволык Думасына депутатларды сайлав бойынша бир мандатлы уьш округларында кандидатлар этилинип КИПРФ Дагестан рескомьмынынъ 1-нши секретари М.Махмудов (орталык сайлав округы бойынша), КИПРФ Дагестан рескомьмынынъ секретари, КИПРФ Ногай РК 1-нши секретари М.Авезов (сырт сайлав округы бойынша), предприниматель А.Зайнуков (кубыла сайлав округы бойынша) аталганлар.

Быйылдынъ 2-нши июнинде болып озган КИПРФ Дагестан регионаллык боьлигининъ конференциясынынъ экинши кезеги респу-

блика парламентине келеяткан сайлавларга дагестан коммунистлерининъ сайлав алдындагы программасын эм КИПРФ атыннан ДР Халк Йыйынына депутатка кандидатлар списокларын беркиткен. Олар баьриси – 177 кандидат. Кандидатлардынъ республикалык кесегин М.Махмудов, М.Авезов, М.Магомедов, Ногай район куьбин КИПРФ Ногай РК секретари Ш.Мунгишиев, Ногай район йыйынынынъ депутаты А.З.Лукманов, КИПРФ Ногай РК бюро члені, Орта-Тобье авыл орта школасынынъ окьтуьвысы С.Межитова басшылайдылар.

Аьлиги заманда кандидатлар списоклары тергеледи эм регистрация этилинеди.

КИПРФ Ногай РК
пресс-службасы.

БАЙРАМ

Москвада – Сабантой

Яньюларда Москвадагы «Коломенское» патшалык музей-заповедникте йыл сайын озгарылтаган «Сабантой-2016» ортак кала байрамы оьтти.

Мунда конакларды татарлар, башкирлер, ногайлар йолыктылар. Сабантойды белгилев бизге бурынгы заманлардан калган. Элимиздинъ бас каласынынъ тарихли эм ярасык еринде Москва каласынынъ Ногай ямагатлыгы экинши йыл ногай термелер туъзеди. Мунда ногайлардынъ маданияты эм яшав кеби коьрсетилди. Элимиздинъ бас каласынынъ 160 мынънан артык яшавшылары эм конаклары Сабантойга келдилер. Москва каласынынъ Ногай ямагатлыгы оьз алдына аьдетли ногай маданиятты, аьдетлерди эм тилди яслар арасында сакламага мырат салады.

Сабантойда Ногай юртты бизим оьктемлигимиз Мадина Картакаева ашты. Уйгынлавшылар уйкен сцена туъзгенлер. Мунда салынган ногай термеди узак Ногай шоьлден аькелгенлер. Термеде миллет кийимлердинъ выставкасы болды. Баьри аваслыгы болган аьдемлер терме касында суьвретке туъспеге, интернет-туькеннен ярасык миллет савкатлар алмага амаллары бар эди. Конаклар сырасында янасып, ногай халкынынъ тарихи мен, аьдетлери мен кызыксынганлар коьп эди.

Байрам конаклары алдында КЧР халк артисти, ногай халкынынъ акыны, Казах-

стан маданиятынынъ ат казанган артисти Арсланбек Султанбеков, ДР эм КЧР ат казанган артисти Алибий Романов, яс музыкантлар Айна Черкесова, Абуддин Нурлубаев, Ислам Сатыров, Эдиге Куруптурсунов, энъ де яслары – Азиза Султанбекова, Мадина Картакаева йырладылар. Аьр бир йырлавшы йырляктан алдын сосы композициядынъ тарихи акында кыскаша хабарлады. Зейинли хореограф Дамир Абдурахманов «Эдиге» биювин ярасыклы кепте бийиди. Аявлы конаклардынъ тилеги мен ога биювин кайтараламага да туьсти.

Сабантойдынъ бас сценасында мынълаган конаклар алдына Айна Черкесова, Ислам Сатыров эм Мадина Картакаева шыгып, бизди суьйиндирдилер. Ногай юрт туьрли эллердинъ туьрли халкларынынъ яс эм эсли аьдемлерининъ танысатаган майданы болды. Ногай юртынынъ конакларына кызыклы конкурслар эм завыклы ойынлар уйгынланды. Солай ок ногай халкынынъ тарихи бойынша викторина эм табан-тирес ойыны озгарылды. Баьри аваслыгы болган туьрли шеккили ойнавшылар табан-тиресте катнастылар. Ойында бизим уллы Элимиздинъ туьрли калаларыннан, СНГ эм тыс эллерден аьдемлер ортакшылык эттилер.

Москва каласынынъ Ногай ямагатлыгы озгаратаган шаралар аркалы ногайлар бир ерге йыйылмага, йолыгыспага бола-

дылар. Олар кардашлары ман, дослары ман, бирге окыган тенълери мен коьриседилер, куванадылар. Ногайлар оьзининъ тамырын, маданиятын, тилин билмеге тийислилер. Сабантойда Ногай юрттынъ ябылувында баьри де косылып «Ногай Эл» йырын йырладылар. Шара коьнъил коьтерилис аьлде оьтти. Сосындай байрам озгарганларына конаклар бек разы болдылар. Олардынъ коьбиси келеекте озгарылаяк, «Сабантой-2017» шарасында ортакшылык этеегин билдирдилер.

Москва каласындагы Ногай ямагатлыгы сосы каладынъ Мусылманлар дин управлениесине, Регионаллык татар миллет-автономиясына, «Традо» транспорт компаниясына, Sandyk.biz интернет-туькенине эм баьри байрамды озгарувда коьмек эткенлерге оьз разылыгын билдиреди.

Рахим ТАНГАТАРОВ.
(Москва каласынынъ «Ногай община» регионаллык ямагат организациясынынъ пресс-службасыннан).
Суьвретте: байрамнан коьринис.

БАБАЮРТ РАЙОНЫ

Яньюлысканларды туьз йолга салайык

Яньюларда Бабаюрт район администрациясында экстремистлик эм террористлик аьрекетти койган аьдемлерди тынышлык яшавга кайтарув аьллеринде турувга себеплик этуьв бойынша комиссиядынъ кенъеси озгарылды. Шара район етекшиси Эльдар Карагишиевтинъ басшылыгы астында оьтти.

Кенъесте район аькимбасынынъ биринши орынбасары Даниял Исламов, район аькимбасынынъ ямагат кавыфсызлыгы бойынша орынбасары Солтангерей Бийтемиров, Кизляр каласынынъ ДР бойынша УФСБ 2-нши боьлигининъ начальниги Явмудин Гайдаров, район прокуроры Зайнутдин Камбулатов, Бабаюрт районы бойынша РФ ОМВД полиция начальниги Атавум Муташев, Геметюбе эм Татаюрт авыл поселениелер аькимбаслары эм межигитлер имамлары, комиссиядынъ баьри агзалары ортакшылык эттилер.

Ис куьнделигинде Бабаюрт районы бойынша РФ ОМВД профилактикалык эсабында турганларды тайдырув бойынша себеплик этуьв тилеги мен комиссияга туьскен аьризелер мен байланыслы сорав ойласылды. Олар: Геметюбе авылыннан – Хидирали Биймурзаев, Махач Азаматов, Джамалдин Чораев, Арсланали Абуев эм Татаюрт авылыннан – Рустам Гашимов.

«Экстремистлик эм террористлик кепли кыянатлыкларга катыслыгы болып, энди тынышлы яшавга кайтармага бола-таганлар ман аньлатув куллык юритуьв» сорав ман район аькимбасынынъ ямагат кавыфсызлыгы бойынша орынбасары Солтангерей Бийтемиров шыгып соьйледди. Ол Бабаюрт районында экстремистлик затларды аянлав эм алдын шалув, миллет негизинде кыянатлыклар эм правобузувлар эттирмес уьшин дин, яслар, ямагат организациялар мониторинги уйгынланганын белгиледи. «Район еринде, террористлик аьрекетти койып, тынышлы

яшавга кайтарувга себеплик этуьв эм экстремизмнинъ эм терроризмнинъ алдын шалувды куьшлендируьв соравлары бойынша уйкен куллык юритиледи. Биз аньлаймыз, правосаклав эм баска тийисли структуралар боевиклер сырасында болган яс аьдемлер аьеллерине кайтып, ыхтыярга карсы аьрекетти коюв уьшин баьри затты этпеге кереклер», – деп белгиледи С.Бийтемиров.

Сонъ комиссия туьскен аьризелер мен байланыста профилактикалык эсабында болганлар акында йогарыда белгиленген авыл поселениелер аькимбаслары шыгып соьйледилер эм оларды сол эсаптан тайдырув соравы ман байланыста комиссияга тилек салдылар.

Экстремизм мен куьрес юритуьв – приоритетли борышлардынъ бириси эм терроризм эм экстремизм кавыфлыгын болдырмаска каратылган алдын шалув куллыкты дайым да юритпеге тийисли. Бизим органлар, авыл поселениелер аькимбаслары биргелесте аьрекет этпеге кереклер, – деди оьз соьйлевинде район прокуроры Зайнутдин Камбулатов. Онынъ соьзлери мен, профилактикалык куллык дайым да юритилмеге керек, оларды эсаптан тайдырганнан сонъ да. «Эсаптан тайдырылганлар уьшин яваплылык тутадылар ходатайство ман шыгып соьйлегенлер», – деди З.Камбулатов.

Шара барысында солай ок билим боьлигининъ етекшиси Арслан Билалов, «Бабаюртовские вести» район газетасы-

нынъ бас редакторы Бийзанат Вагабова, Бабаюрт авыл межигитининъ имамы Муслим-хаджи Алтавов шыгып соьйледилер. Оьз соьйлевлеринде олар терроризм мен куьрес – ол айырым структуралар тувыл, савлай халктынъ куьреси экенин айырым белгиледилер.

Комиссия кенъесине шакыртылганларга каратып, Кизляр каласы бойынша УФСБ 2-нши боьлигининъ начальниги Явмудин Гайдаров буьгуьнде балады уй тувыл, орам эм интернет тербиялайтаганы акында айтты.

Район аькимбасы Эльдар Карагишиев, кенъес тамамларын келтирип, бир дин де аьдемди оьлтirmeге, террористлик актлар этпеге шакырув этпейтаганын белгиледи. «Бизим аьримиз билмеге керек: терроризм мен тек куьресип калмай, онынъ тувувынынъ алдын шалув маьнели эм пайдалы.Тек баьри тийисли структуралардынъ ийги салынган куллыгы, яшавшылардынъ да бу исте белсенлиги аркасында терроризмге карсы турмага болады. Терроризмнинъ эм экстремизмнинъ кайда да болсын белгилерине эс бермей, вайымсыз карамага ярамайды. Аьримиздинъ яваплылыгы эм сак болувы ман байланыслы бизим, ювыкларымыздынъ эм авылдасларымыздынъ яшавларынынъ кавыфсызлыгы. А ямагатта экстремистлик ой-коьнъилликтинъ алдын шалувда энъ ийги затлар – толерантность эм бир-бирисин сыйлав. Сонынъ уьшин биз элимиздинъ маданият эм тарих аьдет-йорыкларын аявлап сакламага эм сыйламага керекпиз, – деп белгиледи ол. Карагишиев ямагат яс аьдемлерди оьз сырасына алып, оларга ямагаттынъ толы ыхтыярлы агзалары болувга ярдамласув уьшин колдан келген баьри затты этпеге кереги акында айтты.

«ДЕРБЕНТ-2018»

Аьлемет кепли калша

Дербентте калшаларды 5-нши оьмирлерде сокканлар деп бурынгы булаклар билдиредилер. Калша согув усталык несилден-несилге коьшкен эм бу заманларга да онынъ технологиясы туьрленмей еткен.

Дагестан калшалары Турциядынъ, Ираннынъ халклар ара выставкаларында бийик савгаларга тийисли болганлар. Олар берк, эм 100 йылдан артык заман кулланылмага боладылар.

Бу куьнлерде Дербент музей-заповеднигинде коьп туьрли калшалар сакланадылар. Мунда Керуьв эм Сырт Дагестаннынъ, Сырт Азербайджаннынъ эм Туркмениядынъ калшалары бар. Олардынъ аьр бирисинде туьрли суьвретлер ясалган. Калшадагы ясалган кишкей доьрткиликлер мен тереклерди, торгайларды, айванларды айырмага болады. Дин – куьнтуварда яшаган аьдемлердинъ яшавынынъ негизи. Сога коьре калшаларда межигитке киретаган ярасык капыларды коьрсетуьв бек маьнели деп саналган. Калшадынъ ортасында коьп бетинде яшав береги ясалады. Бу белги дайымлык яшавды белгилейди.

Дербенттеги музей-заповедникте Оьмир береги кепли калша келгенлердинъ карасын суьйиндиреди. Ол 20-ншы оьмирдинъ басында согылган, онынъ йиби табиа-т бояклар ман боялган, соны ман калша бек бааланады. Шетиндеги уьш ярасык сызык, онынъ уьстинде намаз кылган аьдем тоьгеректеги «наслыктан» айырымланатаганын белгилейди.

Музейде бек коьп кызыклы экспонатлар бар – калшалар эм баска кол оьнердинъ затлары. Мунда – ярасыклыктынъ дуниясына келип, иш дуниянъызды байытпага боласыз.

Н.КОЖАЕВА.

«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО ДЕПУТАТЛАР ЙЫЙЫНЫНЫНЪ 32-НШИ СЕССИЯСЫ

Район бюджети акында

Янъыларда «Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ 32-нши сессиясында «2016-ншы йылдынъ 1-нши ярым йылында «Ногайский район» МО бюджетининъ толувы акында» информация каралып ойласылды эм Россия Федерациясынынъ Бюджет Кодексининъ 264-нши статьясынынъ 5-нши пункты ман келисте тийисли карар кабыл этилинип алынды.

Сога коьре «Ногайский район» МО администрациясы ерли бюджетке амаллар туьсуьвге, ерли бюджет амалларына айырым белгиленген кепте эм пайдалы кулланувга каты тергев салув, 2016-ншы йылдынъ 1-нши декабрине дейим налоглар эм налоглы тувыл келимлер бойынша планларды толтырув борышы салынды.

Район ваькилли органы келеген йыл сайланаяк

«Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ 32-нши сессиясында каралган сораьлардынъ бириси «Ногайский район» МО-сынынъ ваькилли органын сайлавларды 2017-нши йылдынъ сентябринде озгармага токтасув акында» эди.

Аьлиги ваькилли органынынъ борышлары «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» Федераллык Законы эм «Ногайский район» МО-сынынъ аьрекет этетаган Уставы ман келисте 2017-нши йылдынъ март айында кутылады. Йыл сайын сентябрь айынынъ экинши каты куьнине келетаган тавыс беруьвдинъ бирлик куьни акында Закон ман келисте ваькилли органын сайлавды 2017-нши йылдынъ сентябрь айында, олай деген, тавыс беруьвдинъ бирлик куьнинде озгармага кереклиги тувады.

Соны ман байланыста «Ногайский район» МО Депутатлар Йыйынынынъ 32-нши сессиясында тийисли карар кабыл этилинип алынды. Сога коьре «Ногайский район» МО-сынынъ ваькилли органын сайлавларды 2017-нши йылдынъ сентябринде – тавыс беруьвдинъ бирлик куьнинде озгарылмага каралады.

«САН ЯЗУВ ИСИ-2016»

Кешелеп ислемеге де туьседи

Россия Федерациясынынъ Оькиметининъ 2013-нши йылдынъ 10-ншы апрелиндеги 316-ншы номерли «2016-ншы йылдынъ Савлайроссиялык авыл хозяйстволык сан язув исин уйгынлав акында» деген Токтасы ман, ДР Оькиметининъ 2015-нши йылдынъ 25-нши майындагы 165-нши номерли токтасы ман келисли аьлде 2015-нши йылдынъ 27-нши ноябринде «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ токтасы кабыл этилинген эм тийисли район комиссиясы уйгынланган. Сол токтаска коьре ерли самоуправление органларына, районда аьрекетлейтаган патшалык власть органларынынъ толтырувшы территориаллык органларына эм структуралык боьликлерине сан язув исине аьзирлик коьруьв эм язув иси оьтип турган вакытларда федераллык законодательствосында каралган шараларды яшавга шыгарув акында рекомендациялар берилген.

Куьнибурын белгиленген билдируьвлерге коьре район еринде 10 авыл хозяйстволык организациялары, 500 эгинши-фермер эм оьз алдына аьрекетин бардырувшы предпринимательлер, 5340 байыр ярдамшы хозяйстволары сан язув исин оьтпеге тийисли.

Авыл хозяйстволык сан язув исин оьткеруьв мен байланыста район ерлери 2 инструкторлар учасокларына бириктирилип, 13 эсап юритуьв учасокларына боьлинген.

Сан язув иси басланаяктынъ алдында Ногай районында сан язув иси бойынша комиссиясынынъ кенъеси болып озган. Кенъесте баьри авыл поселение аькимбаслары эм комиссия агзалары ортакшылык эткенлер. Дагестан Республикасы бойынша патшалык статистика федераллык службасынынъ Ногай районындагы территориаллык органынынъ бас специалист-эксперти, Савлайроссиялык авыл хозяйстволык сан язув исин оьткеруьв бойынша район комиссия председателининъ орынбасары Салият Муталимова бу иске аьзирлик коьруьв акында шыгып соьйлеген.

Быйылдынъ 10-ншы июлине район бойынша баьриси 442,7 гектар ортак ерлери болган 668 хозяйство сораьтырылган. Район яшавшылары сан язув исин юритуьв-шилердинъ куллыгын макул коьредилер, баьри сораьларга да явап бередилер. Авылларда сан язувшыларга кешелеп ислемеге туьседи, неге десе куьндизги заманларда яшавшылардынъ хыйлысы эгин кырларда куллыкта боладылар.

А.МЕЖИТОВ,
Ногай районында Савлайроссиялык авылхозяйстволык сан язув исин оьткеруьв бойынша комиссиясынынъ председатели.

Об итогах исполнения консолидированного бюджета МО «Ногайский район» за первое полугодие 2016 г.

Доходы консолидированного бюджета МО «Ногайский район» в первом полугодии 2016 г. в целом составили – 178178,2 тыс. руб. при плане – 175669,6 тыс. руб. или выполнены на 101,4 %.

Налоговые и неналоговые доходы составили 50040,0 тыс. руб. к плану (47777,8 тыс.руб.) или выполнены на 104,7 %.

По сравнению с аналогичным периодом 2015 г. (41014,9 тыс. руб.) достигнут рост на 6762,9 тыс. руб. или на 11,6 %.

Бюджет муниципального района при плане 38951,0 тыс. руб. выполнено 40960,6 тыс. руб. или на 105,2% бюджет поселений при плане 8826,8 тыс. руб. выполнен 9079,4 тыс.руб. или на 102,9%.

В том числе:	план	исполнено	%
МО «с/с Ортатюбинский»	1067,2	908,0	85,1
МО «с/с Карагасский»	1325,8	1078,1	81,3
МО «село Червленные-Буруны»	244,0	1843,5	755,5
МО «с/с Коктюбинский»	1918,0	897,9	46,8
МО «село Кунбатар»	613,6	826,8	134,7
МО «село Терекли-Мектеб»	2053,6	2060,9	100,4
МО «село Кумли»	657,6	383,3	58,3
МО «с/с Карасувский»	255,3	500,2	195,9
МО «с/с Арсланбековский»	664,0	542,7	81,1
МО «село Эдитег»	22,7	37,8	166,5

Отставание сложилось по налогу на имущество физических лиц при плане 536,1тыс. руб. поступило 183,5 тыс. руб. или 34,2 %.

Арендная плата при плане 5961,8тыс. руб. поступила 4346,8 тыс. руб. или 72,9 %

Бюджет муниципального района выполнен на 105,2 %

Не выполнен план ЕНВД при плане 1900,0 тыс. руб. поступило 1489,1 тыс. руб. или 78,4 %. Прочие неналоговые доходы при плане 6076,2 тыс. руб. поступило 3384,1 тыс.руб. или 55,7 %

Основным источником доходов местного бюджета МО «Ногайский район» являются безвозмездные поступления от других бюджетов бюджетной системы, что формирует высокий уровень дотационности района – 24,5 %.

Удельный вес налоговых и неналоговых доходов составляет 28,0 % в общем объеме доходов (50040,0: 178178,2) в тоже время этот показатель за аналогичный период 2015 г. составил 22,9 % (41014,9:178816,7).

В структуре собственных доходов консолидированного бюджета поступления налогов составили:

1. НДФЛ	57,0 %
2. ЕСН	2,7%
3. Налог на имущество физических лиц	0,4%
4. Земельный налог	5,7%
5. Аренда	8,7%
6. УСН	3,3%
7. Доходы от продажи зем.участков	0,6%
8. Прочие неналоговые доходы	6,9%
9. ЕНВД	3,0%
10. Штрафы	0,8%
11. Акцизы на ГСМ	8,2%
12. Госпошлина	1,5%
13. Невыясненные поступления	1,2%

В районе не выполнены условия « О мерах по повышению эффективности использования бюджетных средств и увеличению поступления налоговых и неналоговых доходов бюджета МО «Ногайский район» (пункт 2.2.2.5) между Министерством Финансов РД и главами администрации района, и не установлены рекомендованные Правительством РД нормативами корректирующего коэффициента базовой доходности К 2, применяется при расчете сумм налоговых платежей по единому налогу на вмененный доход.

Расходы консолидированного бюджета МО «Ногайский район» при бюджетных назначениях – 196701,7 исполнено 188669,4 тыс. руб. или 95,9 % или отклонения (-8032,3тыс. руб.).

В нарушении Бюджетного кодекса РФ, а также условий Соглашения «О мерах повышения эффективности использования средств и увеличению поступлений налоговых и неналоговых доходов бюджета МО «Ногайский район» кассовые расходы на содержание органов местного самоуправления превысил утвержденный норматив 2015 г. 22,3 % на общую сумму 5937,5 тыс. руб.» (дотация 3737,0 + 40960,6 собств. доходов) =44697,6 тыс. руб. Объем расходов 15905,5:44697,6=фактически 35,6 %, утвержденного норматива на 2016 г. МФ РД пока нет.

Оптимизация численности работников в муниципальных учреждениях за первое полугодие 2016 г. не произведены.

Начальник Финансового отдела администрации МО «Ногайский район»

БАЛИГИШИЕВ К-А.З.

Дагестан Республикасынынъ Ногай районынынъ сайлавшыларына Шакырув

Дагестан Республикасынынъ Ногай районынынъ сыйлы сайлавшылары!

2016-ншы йылдынъ 18-нши сентябринде Россия Федерациясынынъ Государстволык Думасынынъ эм Дагестан Республикасынынъ Халк Йыйынынынъ депутатларын сайлавлар озгарылаяк.

Бу болаяк сайлавлар Россия Федерациясынынъ эм Дагестаннынъ ямагат-патшалык яшавында маьнели оьзгерис болады.

Государстволык Советининъ кенъеслеринде, федераллык дережели туьрли форумларда шыгып соьйлеп, Россия Федерация Президенти В.В.Путин неше кере де политикалык партияларды, депутатларга кандидатларды, ямагат организацииларды эм сайлав комиссияларды РФ ФС Государстволык Думасынынъ эм регионлардынъ законодательлик Йыйыныларына депутатларды сайлавлар ман байланыслы федераллык эм законодательлик актларды каты тутувды канагатлав негизинде ушын эм таза сайлавлар озгармага шакырган.

Элимиздинъ Конституциясы негизинде сайлавларды озгарув принципининъ берклиги, сайлавшыда оьз ойын эркин кеплевге эм демократия аьлинде оьз ой-ниетин билдирмеге баьри анъсат-

«Ногайский район» МО-сынынъ район Йыйынынынъ депутатлары: Янбулатов К.З., Янмурзаев А.Э., Лукманов А-З.Х., Машаков С.А., Отаров Р.А., Шома-ров М.М., Юнусов А., Бекмуратов Р.А., Ильясов А.О., Айдабулова Т.А., Зарболганов Б.М, Толубаев М.К., Шахбанов Д.Т., Межитова С.Б., Мамуров Б.К., Мунгишиев Ш.Д., Карагулов Б.Т., Акбулатов Т.К., Сангишиев А.М.

лыклар болмага кереклиги неше кере де Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Р.Г.Абдулатипов пан да белгиленген.

Йогарыда айтылган ман байланыста биз, Ногай район Йыйынынынъ депутатлары: ТИК агзаларын эм участок сайлав комиссияларын Ногай районында сайлавларды тек закон бойынша озгармага шакырамыз. Тек сол зат баьри дережели сайлав комиссиялар ягыннан ашыкыкты, дурысылкты, намысылкты коьрсетеди.

Ерли самоуправлениесининъ власть органларынынъ политикалык партияларда туратаган ваькиллерине, бас конститу-

ционлык принциплерине ызлап (Россияда влаьтинъ бас булагы онынъ коьп миллетли халкы болады), сайлав кампания бойынша законодательлик актларды каты тутпага шакырув этемиз.

Районнынъ правосаклав органлар куллыкшыларын сайлавшылардынъ, граждандлардынъ законлы эркинлерин эм политикалык партияларынынъ ыхтыярларын каты тутув ман коршаламага шакырамыз.

Ногай районынынъ сыйлы сайлавшылары!

Биз Сизди сайлав кампанияда эм сайлавлар куьни – 2016-ншы йылдынъ 18-нши сентябринде белсен катнаспага шакырамыз.

ЭСКЕРУВЛЕР

Йолавшылыгы яшав узагына тенъ

Эсли аьдемлер озганыннан тура эскеруувлер мен, яслар болса келеектегиси мен байланыслы мыратлар ман яшайдылар деп озъ окытувшыман эситкенмен. Акыйкатлай да, яслардынъ алдында коьрегии коьп. Эслилер болса коьп затты коьргенлер, яшавында озъ янъылысларыннан яде болган ислериннен сулып алганлар. Коьп затты биледилер эм ясларды уйретедилер, озъ маслагатларын, ойларын айтадылар. Олардынъ да мыратлары йок тувыл. Тек ясуыйкенлер озлери мен мыратларын байланыстырмайдылар, олардынъ мыратлары – балаларынынъ, уныкларынынъ, немерелерининъ ярык, наьсипли яшавы.

Янъыларда ис борышыма коьре Терекли-Мектеб авылынынъ яшавшысы Зухра Дадавова Курганова ман йолгысып, хабарластым. Ол мага озьининъ кызыклы хабарын айтты. Абай озъ эскеруувлери мен мени Уллы Аталык согысы йылларга, Шешен Республикасына... аькетти.

– Балалык шагым Шешен Республикасындагы Брагуны кумык авылында оьтти. Гудермес авылында школада окыдым. Авылымыздынъ аьдемлери коьп бетинде йибек кумашын аьзирлев мен каьр шегетаган эдилер. Ол кайтип этилетаганы аьли де меним эсимде турады.

Аста-акырын яшап турган авылшылардынъ яшавын шакрылмай, анъсыздан келген яв бузды. Уллы Аталык согысы басланганда, мага янъы 4 яс толган эди. Мен озьим 1937-нши йылдынъ 5-нши январинде тувганман. Немецлер авылымызга ювык дегенди эситкенде, савлай яшавшылар баска ерге, тавдынъ туьбине кеттилер, сонда явдынъ аягы баспады. Мине сол вакытта тавда тувган Хаваш синьлим. Атам ийги темирши эди, сога коьре оны давга аькетпедилер. Ол согыска керекли затлар ясайтаган эди.

Тынышлы яшав келген сонъ, школады кутарып, Грозный каласына кооперативный техникумга окымага бардым. Сынавардынъ баьрин де «бес» белгиге бердим. Мени мен барган кызлар биревиде туьсеалмадылар. Сога коьре мен де кайтып кетеек болган эдим, каьгтларымды кайтарып берме-

АЬДЕМ ЭМ ОНЫНЪ ИСИ

Берекетли кыскааяклы

Ногай районда эгиншилик пен каьр шегетаганлар арасында Венера Умбетали кызы Нурлубаевады танымайтаганлар аз болар. Венера олардынъ арасында тек белгили болып калмай, уйкен абырай-сый ман да пайдаланады. Сол затка эгинши-фермер хозяйстводынъ басшысы В.Нурлубаевадынъ исинде де, яшавында да аьрекетлиги, шалыскырлыгы, таьвекеллиги, баскага аьр дайым да коьмекке бармага аьзирлиги, юрегининъ ашыкылыгы, шеберлиги себеп этетаган болар.

В.Нурлубаева – йогары билимли специалист, ол Новочеркасстагы инженер-мелиоративлик институтынъ экономикалык факультетин окуп кутарган. Соны ман ол коьп йыллар Карл Маркс атындагы совхозда эгиншилик бойынша бухгалтер болып ислеген. Совхоз бузылган сонъ, шалыскыр кыскааяклы озьининъ билимин, ис сулыбын эгиншиликте сынамага суьйди. Мине ол коьп йыллар озь билген тармакта етимисли кепте аьрекетлеп келеди.

Йыл сайын бир неше гектар эгин ерлерди асыллап, оларда пишен оьстирип, оны сатув эр кисиге де тыныш ис тувыл. Ама фермер В.Нурлубаева йыл сайын сол куллыкларды тийисли дережеде бардырып, озъ ерлериннен тийисли онъыс алып турады. Шалыскыр кыскааякыдынъ кыйыны, озьине де хайыр аькелип, республикадынъ авыл хозяйствосына да уьлис

косады, онынъ байлыгына да, аз болса да, озъ себебин этеди. Сога шайыт болады янъыларда авыл хозяйство куллыкшыларынынъ форумында эгинши-фермер хозяйствосынынъ басшысы Венера Нурлубаевага Дагестан Республикасынъ Авыл хозяйство эм азык министри М.Велимурадов «Коьп йыллар узагын да намыслы куллыгы эм авыл хозяйство производствосында йогары етимислери уьшин» Сый грамота тапшырганы.

эм биринши суьйимим мен растым. Арслан Курганов деген яс артымнан калмады. Йылдынъ ызында той этип, аьел курдык. Ян йолдасым ман наьсипли, ама кыска яшав яшадык – 18 йыл. Ол дуныядан кешкен сонъ, меним кардашларым мени тувган ериме кайтармага суьйдилер. «Меним уйым мунда», – деп мен кетпей калдым. Ногай районга бакты мени аькелгенине бир де оькин-

медим. Шоьлде тувгандай болып калдым. 36 йыл Ногай райПО-сында иследим. Бухгалтер, сонъ бас бухгалтер болдым. «Заслуженный работник потребительской кооперации» эм «Ударник коммунистического труда» деген сыйлы атларга да тийисли этилиндим. Махачкаладагы Дагпотребсоюз Сый тактасында бир неше йыл узагына суьвретим турды. Узак йыллар яваплы исимди бардырганым уьшин СССР-дынъ Советининъ Йогары Президиумы атынан «Ис ветераны» медали мен савгаланганман. Мен

Ногай райПО-да бас бухгалтер болып ислеген заманларда таьтли сув ясайтаган цехтинъ, оьтпек писиретаган уьйдинъ, райПО-дынъ конторасынынъ меканы салынды. РайПО-дан тайган сонъ, кедем ашкан киши предприятиеде бес йыл узагына иследим.

Эрим дуныядан кешкенде, балаларымнынъ энъ уйкенине – 16 яс, энъ кишкейи янъы школага барган эди. 4 балады озьим ялгыз оьстирдим, яшав йольна салдым. Биревиннен де ыза коьрмедим. Мени сыйлап та, аяп та билдилер. Тек Кудай эткенге амал йок», – деп мага абай тамда илинген уйкен увылы Руслан Кургановтынъ (яткан ери еннетли болсын) суьвретин коьрсетти. – Бу куьнлерде озъ наьсипимди балаларымда, уныкларымда коьремен. Олардынъ дайым да йоллары ашык эм уьстинликлерге толы болсын деп яшайман.

Н.КОЖАЕВА.

Суьвретте: *З.Курганова (ортада).*

ЭМЛЕВШИ

Ис орынынъ ярасыклап

Аьдем касиетлери кайтип айтсак та, бир-бириннен баскаланады. Бир аьдемлер озъ яшавларын озлери туьзбеге шалысатылар, баскалар, колларын силтеп, бактыга сенип коядылар.

Бизим авылымыздынъ эмлевшиси Уланбике Юсуп кызы Сагиндикова – озъ касиети мен, ис суьерлиги, йылы соьзи мен эл арасында сый казанган аьдемлердинъ саныннан. Ол кырк йылдан бери Калинин авылында фельдшер куллыгын намыслы толтырып келеди. Сол йыллар ишинде бизим Уланбике Юсуп кызы коьп авырувлыларды коьрген эм оларга озъ коьмегин тийдирген.

Уланбике суьйикли кесписине Кизляр каласындагы медициналык окув ошагын да окуп уьйренген. Ис аьрекетин кырк йыл артта Ленинаулында баслаган. Сол авылда онынъ аьел бактысы ашылган. Аьли ол озьининъ ян косагы Калиш пен уьш аьвлетти тербиялап, оьстирген. Буьгуьнлерде балалары элимиздинъ туьрли тармакларында ис аьрекетлерин пайдасы ман бардырадылар.

– Кайда юрсе де, балаларымыз аман юрсинлер, солардынъ уьстинликлери бизге уйкен куьез, – дейди сулыплы куллыкшы. Ама шак етип, балалар тыншаювга уйге келеди десе, атай ман тетей уныкларды сагынып карап турадылар. «Балалардынъ балалары балдан таьтли», – деген сол экен.

Бизим сыйлы ердесимиз, уйкен арыптан эмлевшимиз тек авыл еримизде оьрметли болып калмайды, ол район орталыгында да коьплерге ийги куллыкшы деп таныс. Ийги ис аьрекетин уьшин Уланбике Юсуп кызы Россия Федерациясыннъ ат казанган медицина куллыкшысы деген атка да тийисли этилинген. Онынъ уй архивинде туьрли йылларда алынган коьплеген Сый грамоталар бар. Солар да онынъ тийисли кепте ис аьрекетин бардырувынынъ шайыты болады.

Янъыларда Медицина куллыкшысыннъ кеспилик куьни белгиленип озды. Сол куьнди де сулыплы медицина куллыкшысы уьстинликлер мен йолыкты. Биз де озъ авылымыздынъ сыйлы, абырайлы хатынын ак юрегимизден кеспилик байрамы ман кутлаймыз: «Бизге йораган ден савлыкты сизге де сагынамыз. Аьр куьн сайын гуьллер тогайларда атсын сиз уьшин».

Г.ЯНГАЗИЕВА.

Суьвретте: *У.Сагиндикова.*

ФОРУМ

Динлердинъ аьр бириси сыйлы

Быйылдынъ 29-ншы июлин-нен 4-нши август куьнлери ишинде «Республикалык балалар йыл узагы аьрекет этуьвши савландырув-билимлендируьв орталыгы» деп аталган ГБОУ ял алув базасында (Избербаш кала ювыгында) 3-нши Халклар эм динлер ара яс-явка форумы оьткерилеек.

Форумнынъ шараларында Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатипов, Россия Федерациясынынъ эм СНГ эллерининъ патшалык, ямагат эм дин аьрекетшилери ортакшылык эте-еклер.

Форумнынъ катнасуьшылары Дербентке барып, сондагы Кудайдынъ Киели анасынынъ килсесинде, «Нарын-кала» беркитпесинде, «Биринши Петрдынъ уьйи» деген музей комплексинде, «Келе-Нумаз» синагогасында, Дербенттинъ Юма-межигитинде, эрмелилер килсесинде кыдырып, солар ман танысаяклар.

Форум куьнлеринде «Радикализмнинъ алдавы: сылтавлары эм себеплери (ашык хабарласув), «Сырт Кавказ: дин светский, коьп миллетли ямагатта», «Россиядынъ маданият коды негизи эсабында аьдетли динлердинъ ян-коьнъил байлы-клары» деп аталган дискуссия майданлары аьрекетин бардыраяклар. Форум делегатлары уьшин «Экстремизм эм радикаллык агымлары уьшин конфессиялар эм ямагаттынъ яваплылыгы» деген тема бойынша тоьгерек стол оьткерилеек.

Форумнынъ барысында онынъ катнасуьшылары аьдетли динлер акында фильмлер караяклар, октан атув, футбол ойыны бойынша бир-бириси мен базласаяклар.

ЙОЛЫГЫС

БАЙРАМ

Ийги аьдетлеримизди тутайык

Оьткен юма сонъгы куьн, 16-ншы июльде, Ногай районынынъ орталыгы Терекли-Мектеб авыл стадионында район дин ямагатынынъ аьрекети мен Ораза байрам шарасы болып озды. Байрамда Ногай районынынъ, республикадынъ калаларыннан, авылларыннан келген конаклар, дин аьрекетшилери, ерли яшавшылар катнастылар.

Байрам шатлыгын имам Янмурза Кожаяев атындагы Терекли-Мектеб авыл межигитининъ имамы, район Дин советининъ председатели Мухаммад Атангулов кутлав соьзи мен ашты.

Оннан сонъ йыйылганларга оьзининъ ийги йоравларын «Ногайский район» МО аькимбасы Казмагомед-аьжи Янбулатов айтты.

– Буьгуьн биз эндигиси район еринде аьдетболып бараяткан Ораза байрамын оьткеремиз. Рамадан – ол мусылманлар календаринде 9-ншы ай болады. Сол ай ишинде баьри Ораза тутатаганлар да оьз тилеклерин Уллы Алла-Таалага каратадылар. Ызгы йылларда районымызда коьпйыллык мусылман аьдетлери кайтадан оьрленип, янъы межигитлер курылып, динге сенета-

ганлар саны оьсип барады. Каранъыз буьгуьнги ясларга, олар ян-эдаплык, ден савлыгы ягыннан ийги якка туьрленедилер. Ол зат суьйинтпей болмайды. Айырым разылык республикамыздынъ муфтийине. Ол Ногай районына да дин ягыннан коьп ярдамын бередит. Баьринъызге де эмишликти, ден савлыкты эм наьсипти йорайман, – деди район етекшиси.

Дагестан муфтийи атыннан баьри динге сенетаганларды, ерли яшавшыларды Абдулла-аьжи Яикбаев кутлады.

– Районынъызда буьгуьнлерде исламнынъ кайтадан оьрленуьвине суьйинмей болмайсынъ. Иншаалла! – деп разылыгын билдирди ол.

«Село Терекли-Мектеб» МО аькимбасы Зейдулла Аджибайрамов авыл администратиясы эм авыл йыйыны атыннан кутлав соьзи мен шыгып соьйледи.

– Ораза байрам – айлак та таза эм ярык, юреклерди ийгиликке толтырган байрам. Ол аьдемлерге ян-коьнъил парахатлыгын аькеледи, оьзининъ оьрмети мен бийлейди. Аьлиги авыр дуьня аьллеринде, экстремизм эм терроризм козгалысы оьрши-

гип турган аьсерде бизге боьтен де тыпак, бир-биримизге сабыр, анъламлы, саваплы болмага керек. Бу ийги байрамнынъ яхшылыгы аьр бир уьйге, аьр бир авылдаска етсин! – деди З.Аджибайрамов.

Районнынъ дин ямагатын, баьри де яшавшыларын байрам ман Мухаммадханафи-аьжи Гамзатов, Каспийск кала межигитининъ имамыннынъ орынбасары Ибрагим-аьжи Хидирбеков, Кубыла территориаллык округыннынъ кураторы Магди-аьжи Абидов, Сырт территориаллык округыннынъ кураторы Ахмад-аьжи Надирбеков кутладылар. Олар бир ниеттен коьп яхшы йоравларын айттылар.

Шатлыклы шарадан сонъ авыл стадионында байрам лотереясы ойнатылды. Сонынъ энъ де бас баргысы – ак туьсли янъы «Приора» автомобильди Куьнбатар авыл яшавшысы Аскерхан Койлакаев утты.

Байрамда балалар, яслар уьшин айырым ойын конкурслары оьткерилди эм енъуьвшилерге савгалар тапшырылды.

М.ЮНУСОВ.

Суьврете: байрамнан коьринис.

Гита Резеханова – Махачкалада

Янъыларда Дагестан Республикасынынъ Намыс эркинлиги, дин организациялары ман биргелес аьрекет этуьв бойынша комитетининъ председатели Магомед Абдурахманов эм Дагестан муфтиятыннынъ ваькиллери Махачкаладынъ Орталык юма межигитинде Гита Резеханова эм онынъ анасы ман йолыгыстылар.

Сиам эгизлери, Киргизияда яшайтаган дагестаншылар Зита эм Гита Резехановлардынъ яшав бактысы авыр туьзилди. Бала шагын-да бу кызлар тек бир зат акында – оьз алдына оьзлери юргеге мырат эткенлер. Социаллык тармаклары эм олардынъ бактысы уьшин яны авырыган аьдемлердинъ аркасы ман кызлар акында Россияда да эситтилер. 2003-нши йылда россия врачлары оларга етимисли операция эттилер. Болса да кызларга аьр заман да сапатлы медициналык ярдамы керегип турган, эм соны олар Киргизияда толы кепте алып болмаганлар. Сонынъ сырагысында Зитадынъ савлыгы осалланып баслайды, эм 2015-

нши йылда узак авырувдан сонъ ол дуьнядан тайды.

Аьлиги заманда Гитага да дайымлык эмленуьв керегеди. Россияда прописка алув онынъ уьшин заманы ман тийисли эмленуьвге эм медициналык канагатланувга аьруьв анъсатлыклар тувдырды.

Резехановлардынъ маьселесин шешуьвге заьлимдей коьмегин Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатипов та этти. Ол РФ Президенти Владимир Путин атына Резехановларга Россия гражданствосын беруьв акында тилеги мен хат язды. Быйыл 11-нши июльде Гита ман онынъ анасына Махачкалада прописка

алганлары акында паспортларына белги салдылар.

Йолыгыста Дагестан муфтийининъ орынбасары Ахмад-аьжи Кахаев эм Махачкаладынъ Орталык юма межигитининъ имамы

Идрис-аьжи Асадулаев те катнастылар. А.Кахаев Резехановлардынъ аьелине кызларга операция эткен куьннен алып буьгуьнге дейим олардынъ бактысы уьшин яны авырып турганы

акында хабарлады. Гита Киргизияда медреседе оькыганын белгилеп, Ахмад-аьжи Кахаев ога Дагестандагы йогары ислам окув ошакларынынъ бирисинде оькымага кенъес этти эм Дагестан муфтияты кызга колыннан келген ярдамын берегине сендирди.

Йолыгыстынъ тамамында, «Маидат» ресторанында кешки мезгил астан сонъ, Магомед Абдурахманов Гита ман онынъ анасына ДР Аькимбасы Рамазан Абдулатипов атыннан савгалар тапшырды. ДР муфтиятыннынъ ваькиллери де Гитага ислам китаплерин савгаладылар.

Зумрият эм Гита Резехановалар республика етекшиси Р.Абдулатиповка РФ гражданствосын алмага коьмек эткени уьшин, М.Абдурахмановка эм ДР муфтиятына оларды йлы кепте йолыкканы эм эс эткени уьшин уьйкен разылыгын билдирдилер.

ТАВЛАР ЙЫЛЫ

«ЧиндирчERO-2016»
йол алды

Дагестан Республикасынынъ оърленуъвининъ «Аъдем капиталы» приоритетли проектининъ «Яслар Дагестаны» под-проекти яшавга шыгарув бойынша эм республикада Тавлар йылы ман байланыста Акуша районынынъ Гинта авылында ЧиндирчERO тавлыжа курорты негизинде 21-нши июльде Савлай-россиялык яслар форумы йол алды. Форумды «Акушинский район» МО администрациясы, Дагестан Республикасынынъ яслар ислери бойынша министерствосы эм ФГБОУ ВПО «Дагестанский государственный университет» биргелесип уйгынладылар. Белгиленген шара ясларда уйгынлав, етекшилев касиетлерин оърлендируъв эм Россия халкларынынъ тыпаклыгын беркитуъв мыратта озгарады. Мунда элимиз-

динъ туърли регионларыннан туърли курсларда, олимпиадаларда енъуъвши болган, уъстинликлерге етискен 100 артык яс аъдемлер катнасяаклар. Савлайроссиялык ясларфорумынынъшатлык-лы ашылувында Акуша районынынъ администрациясынынъ аъкимбасы Ахмед Магарамов ортакшылык этти. Ол конакларды йылы хошлады эм озгарылган форум яслар уъшин пайдалы болагын сенимли кепте-айтты. Оннан сонъ Дагестан Республикасынынъ яслар ислери бойынша министри Арсен Гаджиев шыгып соъйледи. Мунда тагы да конакларга оъз оърнерлерин республикадынъ туърли муниципалитетлеринен биюв коллективлерининъ куллыкшылары коърсеттилер.

Н.КОЖАЕВА.

Тав форумы

2016-ншы йылды Дагестан Республикасында Тавлар йылы эсабында 26-29-ншы июль куънлеринде «Россиядынъ тав ерлерин пайдалы оърлендируъв» Тав форумы оьтеди. Соны ман, айтпага, туънегуън Махачкалада пле-

«ИЦАРИ-2016»

Катнаспага яслар
шакырады

Дагестан Патшалык университетининъ ректоратынынъ меканында «Ицари-2016» яслар туристлик-краевед форумыннъ уйгынлав комитетининъ биринши кенъеси оьтти. Кенъестинъ куън йосыгында билимлендируъв программадынъ, катнасувшылар контингентининъ сорава-лы эди. Форумнынъ бас мырады – республикамызда туризмди оърлендируъвге каратылган проектлер эм программаларды туъзбеге эм яшавга айлан-дырувга салынган яслардынъ куъшлерин биргелестирмеге. Уйгынлав комитетин яслардынъ ислери бойынша министр Арсен Гад-

жиев етекшилеген. Куън йосыктынъ сорава-лы каралганда ведомство етекшиси студентлер эм кул-лык этетаган яслардынъ ислери бойынша боьлиги мен билимлендируъв про-грамма аъзирленетаганын билдирди. Онынъ маънели оъзгериси катнасувшылар-ды социаллык проектиро-ваниеге уйретуъв болаяк. «Ицари-2016» фору-мында катнаспага 14-30 ясындагы яслар шакыры-лады. Катнасувшылардынъ регистрациясы «Россия яслары» автомат инфор-мационлык тармак ярдамы ман, ais.fadm.gov.ru адреси бойынша оьтеек. (**«Дагестанская правда» газетасыннан алынган.**)

КОНКУРС

Тенъиз кемелери
базласаяклар

Быйылдынъ 31-нши июлиннен 13-нши август куънлери ишин-де Дагестан Республи-касы еринде Россия Федерациясынынъ кор-шаланув министрининъ карары ман Каспий тенъизи бассейни тоъге-региндеги эллерининъ куъш-лерининъ сув уъстин-деги кемелер экипаж-лары арасында «Тенъиз

кубогы-2016» деп атал-ган Халклар ара кон-курсынынъ кезеги оьт-керилмеге каралады. Конкурска Каспий бойындагы патшалык-лардынъ аъскер етек-шилери келеек. Тергев-шилер эсабында Индия, Китай, Ангола эм Вене-суэла эллерининъ аъс-кершилик ваъкиллери-нинъ катнасувы планга киргистилген.

Дагестан Республикасынынъ
билимлендируъв мен
етекшилев органларына эм
окув ошакларына
Шакырув

Янъы окув йылынынъ алдында, тагы да ортак билим-лендируъв тармагын ийгилендируъв сорава-лы бойынша Патшалык советининъ кенъесининъ сырагылары бой-ынша буйрыклар сырасында Россия Федерациясынынъ Президенти мен белгиленген Интернет сетинде билим-лендируъв программаларды таралтувга демевлик этуъв борышы ман етекшиленип, «Новости России» ОИА эм «Экономическая политика России» журналынынъ редак-циясы(Россиядынъ Билимлендируъв эм илми министер-ствосы ман , Россиядынъ экономикалык оърленуъвининъ министерствосы ман, Россиядынъ промышленный сатув министерствосы ман эм Росстат пан 12.04.2007 й. бел-гиленген, регистрация акында шайытлама ПИ № ФС77-27975) Сизинъ регионнъыздагы билимлендируъв мен етекшилеген органларды эм окув ошакларды «Новости России» порталында <http://www.kremlinrus.ru/> иннова-ция технологияларды кулланып, оқытувдынъ янъы амал-лары акында айтпага шакырады.

Билимлендируъв учреждениелер эм организациялар тоьменде коърсетилгенлерди тегин этпеге боладылар :

– Билимлендируъв аьрекетти уйгынлавда оьзининъ уъстинликли практикаларынынъ негизинде окувшылар-га, школага бармаганларга эм олардынъ ата-аналарына 2016-2017-нши йылларга билимлендируъвдынъ илгери-ли йоллары акында билдирмеге;

– ортак билимлендируъв организацияларда балалар-ды оқытув эм тербиялав исинде оларды оърлендируъв эм оьзин коърсетуъв уъшин аьллер туъзуъвге каратылган косымша амаллар шыгарувга патшалык эм патшалык болмаган структураларды киритуъв.

Билимлендируъв мен етекшилеген регионаллы эм муниципаллы органларда мунавдай амаллар болар:

– школага дейимги, ортак эм кеспилик билимленди-руъвдынъ иштелигин янъыртувга каратылган программа-лык материалларды киргистуъв;

– билимлендируъв организациялар эм учреждениелер мен баспаланган конструктивли маслагатлардынъ неги-зинде РФ субъектлерининъ билимлендируъв тармагы-нынъ ваъкиллерин куъндеслик яктан артык болувын аян-лав.

Россия регионларында билимлендируъв аьрекетининъ баъри катнасувшыларынынъ информация яктан биргелес аьрекетлевин кенъейтуъвининъ мырадлары тоьменде коърсетиледи:

школага дейимги, ортак эм кеспилик билимленди-руъв программаларын яшавга шыгарувда биргелес аьре-кетлевде электронный эм дистанциялык билимленди-руъв технологиялар кулланув .

Окув ошактынъ янъылыклар презентациясынынъ маънели барысларыннъ эсабында билимлендируъв буйымлардынъ куъндеслик маслагатлары, окувшылар-ды тербиялав бойынша сорава-лы, билим алув ман бир-ге сайланган кеспи бойынша кеспилик аъзирликлер коь-руъвди оьтуъвге амаллы болувы коърсетилмеге болады.

А.НАГАЙЦЕВ,

Эксперт советининъ председатели.

САВАПЛЫК

Дагестаннан Донбаска ярдам

ДР Яслар ислери бойынша мини-стерствосы Qoq-Yuq MMA Promotion and Manaqement эм «Гуманитарный конвой добра» саваплык организация-сы ман биргелес Дагестаннан Донбаска гуманитарлык ярдамын уйгынлайды. Белгиленген акция янъы окув йылынынъ басланувына рас келеди, эм йиберилеек ярдам ишинде канце-

ляр товарлары, окув кийими, аяк кий-ими болаяк. Тагы да колонна бала-лар уйлерине, больницаларга энъ де керекли затлар – тез зая болмайтаган азыклар, дарманлар элтеек.

Ярдам этилер уъшин аъдемлер-ден косымша акша ййыылады. Акша яктан коьмек ярдам элтеген коьли-клер Дагестаннан Донбаска бармага

эм кайтып келмеге де керекли.

Акша 2016-ншы йылдынъ 22-нши августына дейим ййыылаяк. Коьмек этпеге суьйсенъиз, мунавдай адрес бойынша бизди таппага боласыз: **Махачкала каласы, Буйнакск ора-мы, 12, Дагестан Республикасы-нынъ Яслар ямагат биргелесининъ орталыгы.**

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «сельсовет Арсланбековский» Ногайского района Республики Дагестан с указанием фактических затрат на их содержание за 1-2 кварталы 2016 г.												
№ п/п	Наименование должностей						Ежемесячные дополнительные выплаты					
							За выслугу	За особые усл.	Премия за вып. особых усл.	Ежемес.ден поощрения	Районный коэффициент	Итого за месяц
1.	Глава поселения	1	9762	9762							1952	21476
2.	Зам. главы (секретарь)	1			2460		2952	577	8856		1485	16330
		2	9762	9762	2460		2952	577	8856		3437	37806
												191507

Глава администрации
МО СП «сельсовет Арсланбековский»

А.И.КУЛЬДИЕВ.

ЭМЛЕВШИ АНАЙ

Ярдамга дайым да асыккан

Колдан келген шаклы коньысынын кыйналууну энйил этуув, оны авырувдан эмлев – энъ де ийги ислердинъ бириси. Соъй-тип коьп йыллар узагына уста коллары ман Аминат Магомедова оннан коьмек куьткенлерди эмлеп келеди. Ол кишкей балалардынъ бавырын, баскалардынъ бугунын ерине салып, эти узилсе, ногайда айтканлай, коьз тийгенди, ушыкты тайдырып эм баска коьп затты этип биледи. Эмлев исине оны атасы Исакай уйреткен. «Кел, кызым уйрен, билсенъ пайдадан озге, баска зат болмас», – деп коймаган. Атасы куьшли эмлевши болган, ога Ставрополь крайыннан, Нефтекум, Кизляр эм баска районлардан аьдемлер келип, бек разы болып кайтканлар.

РАЗЫЛЫК

Аминат-абайды бу куьн-лерде эмлевши деп билгенлер аз тувул. Онынъ коьмеги тийгенлер абайга ийги болганнан сонъ да, ога келип аманшылыгын биледилер, ярдамын мутпайдылар.

Аминат Магомедова Нариман авылында 1930-ншы йыл тувган. Сав яшав оьмири онынъ сосы авылда оьткен. Ол Уллы Аталык согысы йылларын да авылга немецлер келгенин де, совет аьскершилер олардынъ уйинде 1-2 юма яшап кеткенин де эсинде саклайды. Оьсип, ясы еткенде Нариман авылында яшаган Магомед йигити мен йолгысады, эм олар аьел курадылар. Онынъ эри болса Уллы Аталык согысынынъ катнасувшысы болган. Совет аьдемлери коьп кара-

ган Уллы Енъуев келип, аьскершилер янына якын тувган ерлерине кайтканлар. Магомед те йолдаслары ман Нариман авылына кайтады. Йолда Сырт Осетияда, аьскершилер кырда шомылмага токтайдылар. Магомед сувдынъ тик бийикликтен тоьменге атылып аккан ерине кетеди, онынъ кийими, кисесиндеги керекли кагытларын да йылга озине кайтармаска алады. Уйкен суьйинишке йигит озби аман калады. Аьне сондай йолда болган исти алдын бала заманда биз эситкенмиз.

Магомед пен Аминат 7 бала оьстирип, яшав йолга салганлар. Олардынъ аьр бириси оьз аьеллерин курганлар.

Нариман авыл яшавшыларынынъ коьбиси эмлевши-абай акында мактавлы соьзлер айтадылар. «Балалар топ ойнап аягын, колын авыртса, йолда кателенгенлер абайга келедилер. Ол кеш демей, танъ демей оьз коьмегин этеди. Бир де келген аьдемге каты явап бермейди, юреги де колларындай юмсақ. Тек балалар тувул, ясуьйкенлер де, оьзим де ога барганман. Авыл яшавшыларынынъ ол докторы десек те, янъылыс болмаса ярайды», – дейди ис йолдасым, Нариман авыл яшавшысы. Сосындай разылык соьзлер тагы да бир нешевен эситкенмен.

Бурынгы аьдетлер, бурынгы амаллар ман аьдемлерди эмлев бу куьнлерге де еткен. Оларга биз эслилерден уйренсек пайдадан озге зарар болмас деп ойлайман.

Н.КОЖАЕВА.

Суьврете:

А.Магомедова.

Коьп савболсынлар

Баскадынъ кайгысын, авырувын озиндикиндей этип сезуув – ол зейинлик. Эм ол баьрине де берилмейди. Тек айырым аьдемлерде бар сондай зейинлик: кайгынды, авырувынды энйиллетер ушин колыннан келген баьри затты этер.

Сондай затты сездим мен янъыларда район больницасында. Онда мен кан оьлшеми коьтерилуув сырагысында, эсимнен саскандай болып, каты авырып, ярым айдан артык заман яттым: бас деп – реанимация, сонъында – неврология боьликлеринде. Мунда мени йогары кеспили уста врачлар Юсуп Атурбаев эм

Зарина Кадылова эмледилер. Айтып оза йым, оьзлерининъ кенъ кеспилик билимлерине таянып, олар мага колыннан келген баьри эмлев коьмегин этилдер. Олардынъ етекшилиги астында куллык этетаган медперсонал да оьз борышларын намыслы толтыратаганы да коьзиме илинмей калмады. Савболсынлар баьриси де. Юрек туьбиннен оларга оьз разылыгымызды билдиремен. Олар меним ян-коьнъил савлыгымды да арттырдылар. Коьп савболсынлар.

Тимур МУРАТАЛИЕВ.

Червленные Буруны.

«ШОЛТАВИСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

⊕6

ТОКТАСТЫРУВШЫЛАР:
Дагестан Республикадынъ Халк Йыйыны
эм Правительствосы.

Яваплы секретарь
УРАЗАЕВА Л.И.

Газета коьлем коммуникациялар тармагында эм маданият калымжады коршалавада законодательстводы тутувга тергев салув бойынша федераллык службасынынъ

ЮФО бойынша регионаллык Управлениесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ФС 10-6455 (26 январь 2007 й.)

Колябаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары ушин яваптылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басуув заманы – 17 саватте. Баспалавга кол басылган – 16 саватте.

НОРКА по цене КУРТКИ

РАССРОЧКА 0-0-24
без первоначального взноса
и переплаты

3-4 августа
Терекли-Мектеб
Дом культуры

- дубленки;
- мутон;
- каракуль;
- бобр;
- пушнина

ГАРАНТИЯ 2 ГОДА

МОРОЗКО
всероссийская меховая ярмарка

ЛУЧШИХ
РОССИИ
ТОВАРОВ

www.шубы-белка.рф

8-800-333-40-81

бесплатный звонок по России

Рассрочку предоставляет ИП Плотников Д.И. сроком 1-24 месяца без первоначального взноса

ВРАЧТЫНЪ МАСЛАГАТЫ

Оьткир иш авырувлардан сакланынъыз

Юкпалы шек авырувлардынъ сырасына дизентерия, брюшной тиф, инфекция гепатит, холера киреди. Белгиленген авырувлар маразлылардан эм сосы микроорганизмлер мен кирленген ас, сув аркалы югады. Кир коллардан олар авызга, сонъ шеккарынга туьседилер.

Уйкен орынды дизентерия, брюшной тиф, гепатитти, холерады яювда шыбынлар тутады. Олар авырыган аьдем кулланган савытлардан, азыклардан микроорганизмлерди коьширедилер. Шыбынлар кир ерлерде коьбеедилер, сога коьре аьдем яшаган касындагы ер не шаклы кир болса, сол шаклы шыбынларга, инфекция авырувлар яйылуга ийги.

Авырмас ушин мунавдай йорыкларды тутынъыз: – ас ашаяктан алдын колларынынъзды сабын ман

тазалап ювынъыз;

– балалардынъ колларынынъ тазалыгын тергеньиз, балалык шактан алып оларды гигиена йорыкларын тутувга уйретинъиз;

– ясылшаларды ашаяктан алдын оларга ябыскан топырак кесеклерин тазалап ювынъыз, кайнаган сув ман шайканъыз;

– суьтти кайнатынъыз, кайнаганда микроблар оьледилер;

– тек кайнатылган сув ишпеге керек;

– азыклардынъ уьстин ябынъыз, оларга шыбынлар конмасын. Ашаган сонъ азыкларды тез йй-нанъыз. Шыбынларды, тийисли затлар кулланып, йок этинъиз;

– эт кызса, иш авырып юрсе, аьрекетлеп врачка барынъыз.

М.ЯНМУРЗАЕВА,
медицина профилактика кабинетининъ врачы.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru
Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)
Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 2500 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
ООО «Издательство «Лотос»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра I, 61.